

bis : *Et ipse procedet ante illum (h. e., Christum) in spiritu ei virtute Eliam.*

185. Dices II : Ipse S. Hieronymus in citato texu Malachia cap. 4, v. 5, per Eliam intelligit chorum Prophetarum ; ergo non est necesse, cumdem textum intelligere de Eliâ Thesbite. Confirmatur. Brücknerus ait citatum versum 5 sic verbi posse : *Antequam veniat dies Domini magni et terribilis ; ergo hic textus non est necessarius intelligendus de die terribili, i. e., extremi iudicii.* Resp. : Dist. ant. : S. Hieronymus cit. loc. per Eliam intelligit chorum Prophetarum in sensu mystico, conc. ; in sensu litterali, neg. Nam Eliam in propriâ persona sumptum cit. loc. intelligendum esse in sensu litterali, clare ibi docet S. Hieronymus, ut patet ex contextu, quia ita habet : « Ecce ego mittam Eliam prophetam, etc. Post Moysen... Eliam dicit esse mittendum. In Moysi legem, in Eliâ prophetiam significans... Les enim et omnis Prophetarum chorus Christi predictat passionem. Igitur antequam veniat dies iudicii, et periret Dominus terram anathematice... mittit Dominus in Eliâ — omnem Prophetarum chorum, qui convertat eum patrum ad filios, Abraham videlicet et Isaac et Jacob, et omnium Patriarcharum ; ut credant posteri eorum in Dominum Salvatorem, in quem illi crediderunt. » Ex quibus verbis S. Hieronymi manifestum est, cumdem in sensu quidem myste, per Eliam hic intelligere omnem Prophetarum chorum, minimè autem negare, sed positivè asserere Eliam in persona mittendum, antequam veniat dies extremi iudicii, adeoque citatum versum 9 Malachie in sensu naturali intelligendum esse de ipso Eliâ in persona propriâ spectato.

Ad confirmationem, resp. et dieo Brücknerum in sù illâ versione citati versi 9, non solum menti Patrum et interpretum orthodoxorum, sed ipsi etiam Lutheru suo contrariari, qui sic verit. *Siehe, ich will euch senden den Propheten Eliâ, ehe denn da kommt der grosse und schreckliche Tag des Herrn.* Similiter convariarus versioni 70 Interpretum, qui cit. loc. habet : *Ἴδος ἐπὸν ἐπαντιτίθεντο τὸν Μάλαχα τὸν προφήτην, προφήτην δικαιοῦσκον τὸν ἐπαγγελόν : Ecce ego mittam Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnum et illustre.*

Item contrariatur Paraphrasi chaldaice, que citatum versum ita proponit : *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, ante adventum dei, qui venturus est à conspectu Domini, magnus et terribilis.*

SECTIO IV.

DE LIBRIS MACHABÆORUM.

Appellantur hi libri Machabæorum à principio religionis vindice, sacrorumque bellorum duce Judâ, qui primus dictus est Machabæus, quod cognomen etiam alius postea adhesit. Quid autem hec vox *Machabæus* significat, aut unde derivetur, incertum est. Alii ejus originem reputant à voce hebreâ *Mechabe*, *extinctor*, ut significetur Judam illum fuisse extinxim in extinguis nostris; alii alio (1). Ceterum libri Ma-

(1) Vide Cl. Wiedenhofer, aut Cl. Goldhagen, aliquos in prefat. Commentarii in lib. Machab.

chabæorum circumferuntur numero quatuor, sed soli duo priores canonici sunt, reliqui adhuc apocryphi, id est, occulte et incerte auctoritatis. Explicant autem, quis status fuerit Ecclesia Judaica sub tertâ monarchia que fuit Graecorum. Sic ut ergo libri Esdra et Esther exponunt variis casis Synagogæ tempore secunda monarchia, Persarum et Medorum; ita libri Machabæorum recentem ejusdem casum tam adversos, quam felices tempore tertia monarchia, sub regibus Syrio et Ægypti. Hinc ad intelligentios hos libros ap̄ primi servit tabula chronologica regum Syrie et Ægypti; item summorum pontificum Judaicorum eodem tempore viventium, quas præter alios exhibet Fullonius (1); tabulam autem chronologiam omnium rerum gestarum, quae in 4 libris Machabæorum narrantur, Commentario suo in duos lib. Machab. præfixi illustris. Calmet. Porro, si temporis quo res geste sunt, habenda esset ratio, primum locum inter quatuor libros Machabæorum obtineret tertius, cum ea, quae quarti Ægyptiorum regis Ptolomei Philopatris et Antiochi M. tempore Iudeas contigerint, enaret. Secundus locus debetur ei qui nunc quaque secundum liber Machab. est, et continet acta Antiochi Epiphanius et Iuda Machabæi. Tertio loco esset, qui nunc liber primus Machab. vocatur, et præter acta Jude Machab., insuper etiam fratrum illius Iosaphat et Simonis victorias prosequitur. Quarto loco maneret, qui nunc quartus est, quique geste recenset Joannis Hyrcani illi Simonis. Sed horum quatuor librorum sive ordine temporis digestorum primus et ultimus (ut dixi) apocryphi sunt, quid à mille probato concilio, nullisque Patribus in sacromliborum Canone recensentur; duo verò medi, qui soli in S. Bibliis existant, sunt canonici, ut nunc dicemus. Duorum istorum librorum duo esse diversos scriptores à Spicul inspiratos, patet 1° ex materia; quia posterior liber eadem, quo prior, prosequitur, sed prorsis alter, nec tamen meminit unquam alter alterius; 2° ex chronologia, seu anumor suppositione. Quoniam enim tam auctor prioris, quam auctor posterioris libri eran Seleucidarum, seu regni Graecorum sequatur, prior tandem assumpsit etiam Seleucidarum Iudaicorum, quæ annos inchoat à mense nisan, qui ferè martio nostro respondet; posterior verò etiam Seleucidarum Antiochenarum seu Alexandream, quæ annos toto semestri serias inchoat à mense tisri, qui in septembre nostrom (2) incidit; 3° ex stilo et phras. quæ in 1 libro Machabæorum hebreum idioma redolent; in 2 libro idioma grecum. Qui tamen fuerint isti du scriptores agiographi, non liquet (3). Id solum certum et manifestum est, quod scriptor libri posterioris eu quo hoc volumine descripsit, ex Jasonis cuiusdam Cyrenæ quinque libris, quasi Historiae epitomen descripsit.

(1) Ante suum Commentarium in lib. Machab.
(2) Vide Hermann. Goldhagen, Introd. in S. Scriptur. p. 2, num. 288 ; et principiū Fullonius, Comment. in 1 Machab. 4, 11.

(3) Verosimilis scriptor 1. 1 Machab. fuit unus de primariis Hierosolymitanis sacerdotibus, et (nt Bellarmine, Sanctus, et Nierembergius existimant) Joannes Hircaus filius Simonis ; scriptor vero 1. 2 Ma-

chabæus.

CAPUT PRIMUM

De Libro 1 Machabæorum.

186. Queres I : *An dux primi libri Machabæorum ab Ecclesiæ catholico merito in Canonem divinorum librorum admitti sint?* — Resp. affirmativè propter rationes jam alibi (1) allegatas. Videri etiam de hac questione polemica præter alios polemicos et scripturarios merentur Fullonius (2), Wiedenhofer (3), et Goldhagen (4), quorum ultimus omnia Protestantum argumenta, tam communia, quam ex historiâ et chronologîa petita eruditè refutat. Nos in decursu sequentium questionum saltem præcipua lorum argumentationem cum additâ eorumdem solutione afferemus, nisi jam alibi (5) à nobis soluta sint.

Scholion. Quid de tertio et quarto Machab. libris apocryphis sentendum sit, exponit illustr. Calmet in suo Commentario in lib. Machab. ad finem.

187. Queres II : *« Quomodo (1 Machab. 4, 1), Alexander Philippi Macedo... primus regnaverit in Græcia ; cum tamen ante ipsum, ejusque patrem Philippum in Græcia regnaverint principes et reges Lacedemoniorum, Macedonum, Corinthiorum et Atheniensium ? » — Resp. et dico : Alexander M. non regnavit primus in Græcia ut rex, sed ut monarca et fundator monarchia græca. Igitur Alexander M. primus regnavit in Græcia, non hoc sensu, quid aliante ipsum reges aut principes in Græcia non existent; sed quia ipse primus fuit, qui solus in totâ, vel ferè totâ Græcia imperavit, adeoque quia ipse fuit primus totius Græciae monarca, et ab illo incepit Græcorum monarchia.*

188. Queres III : *« Quomodo Alexander M., qui erat natione græcus, dici possit (1 Mach. 4, 1) : Egressus de terra Cethim, qua est Italia, iuxta illud (Num. 24, 24) : Venient in trierbis de Italiâ, hebraicæ de Cethim ? » — Resp. et dico sensum esse : Egressus est de terra Cethim, i. e., ex occidentalibus insulis, seu regionibus maritimis, quales respectu Iudaicorum in Palestina degentum erant Græcia, Macedonia, Cyprus, Italia, etc. Hebrei enim populus omnes mari Mediterraneo à se discretos vocabant Cethim seu Insulanos, eò quid nomini navibus ad se in continentem converentes pervenient; ut nunc Itali Germanos, Gallos, Belgas, Anglos, ceterosque omnes trans Alpes habitantes, vocant uno nomine Transalpinos vel Transmontanos. Haec rem hanc explicit Theodoretus, Comment. in Ezech. c. 27, et Josephus l. 1 Antiq. c. 6. S. Hieronymus quoque l. 3 in Isa. c. 25, et S. Epiphanius Haeresi 50, siunt, per Cethim hic intelligi Macedoniam.*

chab., verosimilē fuit Iudas Essenus virtute et vaticiniis clarus. Vide huc re Fullonius, loc. cit. Prolegom., sectione 2.

(1) Vidi part. 4. S. Scriptur. contra incredulos prolegom. sect. 1, quest. 4, num. 4, 16.

(2) In Prolegom. lib. Machab. sect. 5.

(3) In Prefat. Commentarii in lib. Machabæorum.

(4) Introd. in S. Scriptur. part. 2, num. 281 et seqq.

(5) Nimis part. 4. S. Scriptur. contra incredulos propugna, loco supra citato.

189. Queres IV : *Quo sensu (1 Mach. 4, 7) dici possit, quid Alexander M. in ultimo morbo ministri sui regis regnum diuisevit, cum adhuc viveret; cion tamem contrarium testentur Q. Curtius, Diodorus, Justinus et Orosius, affirmantes ministros regis primum post Alexandri mortem prefecturas inter se partitos, et denique ex praefatis factos fuisse reges ? » — Resp. : Alexander M. divisit illis regnum suum cum adhuc viveret, i. e., dividendum immut sive condito testamento, sive alio quodam modo, ut S. Thomas, Comment. in hunc locum censem; immo potest dici divisisse, quia Perdiccas annum suum dedidit, et unâ potestatem dividendi, quod et post mortem Alexandri ab eo factum narrant Justinus, Diodorus, Curtius. Insuper, etiam si cum horum auctiorum narratione verba S. Scripturae conciliari non possent, plus tamen credendum scriptori libri Machabæorum, utpote antiquiori et temporibus illis viciniore, quam citatis illis scriptoribus. Nam si vel ad solam sane critics regulam attendamus, in rebus historicis plus credendum auctioribus coevis, aut antiquioribus, quam scriptoribus aetate longè posterioribus, qui à rebus illis gestis sunt remotores, et paucioribus subsidisi instruti. Accedit, quid ipse Q. Curtius fateatur Alexandrum M. ex quorundam auctorum (à quibus quidem ipse recedit) sententiâ, regnum suum ante mortem facto testamento fuisse partitionem.*

190. Queres V : *« Quomodo Antiochus Epiphanes (1 Mach. 4, 57) potuerit in templo adficere idolum desolationis, quod juxta prophetam Danielis (Daniel. 9, 27) in templo primum ponetur in fine mundi, ut ex Christi predictione (Math. 24, 15) patet ? » — Resp. 1° : Merito dici potest citata propheta Danielis habere duplicum sensum litteralem (1), unum principaliter intentum de Anti-Christo et ejus tempore, alterum minus principalem de Antiochico Epiphane et persecutione ejus. Iste enim fuit Anti-Christi figura, et ab aliquibus Patribus (2) vocatur Anti-Christus veteris Testamenti. Potest igitur dici, hoc vaticinio Danielis, qui dicit ante Antiochum Epiphanei vaticinatus est, ex parte impletum fuisse in Antiochó, et ex parte implendum in fine mundi. 2° Dico cum Bellarmino, negari posse suppositum, quid in 1. Machab. loc. cit. sermo sit de eodem idolo, de quo Daniel loquitur; nam in 1. Machab. nulla fit mentio propheticæ Danielis. Solimoniōdū idolum Antiochii vocatur abominandum idolum desolationis, quo modo loquendi etiam usus est Daniel; potuit autem auctor 1. Machab. per sensum accommodatissimum idolum Antiochii applicaro*

(1) Ejusdem loci in S. Scripturâ esse aliquando plures sensus litterales, est vera et certa sententia theologorum et interpretum, S. Thomas 1 p. q. 1, art. 10; et q. 4, de potentia, art. 4; et in 2 Sententiarum, dub. 12, art. 2, ad 7; Bellarmini, tom. 1, controvers. 1. 1, 3, cap. 3; Salmeronis, Prolegom. 8 in S. Scriptur.; Seraphi in Prolegom. Bibl. cap. 21, quaestio 12; Melchioris Can. 1. 1 de Loci theor. cap. 41, 7 in argumento principal, ad 3 rationem. Hermanni Goldhagen, Introd. in S. Scriptur. p. 1, sect. 1, quest. 6, num. 140 et seqq., etc.

(2) Vide Bellarmium de Anti-Christo.

verba Danielis, licet de eodem idolo non esset utroque sermo.

191. Quæres VI: Quomodo liber I Machab. cum libro 2, et huc secum ipso conciliatur in narranda morte Antiochi Epiphanis, cim (1 Malach. 6, 4 et seqq.) narretur ejus mors contigisse in Babyloniam ex tristitia ob auditum suorum in Iudea cedem; et contrario (1 Malach. 1, 15) dicatur evenisse in Perside in templo Nannei, quod expeditus advenierat; at (2 Mach. 9, 5 et 28) eadem mors narretur accidisse in Media hand procul urbem Ecbatanam in montibus? — Resp.: Varia est ad hanc questionem variorum responsio. Multa cum Bellarmio putant, in omnibus tribus citatis Scriptura locis describit mortem ejusdem Antiochi, nempe Epiphanis seu illustris. Alii, ut tria haec loca concilient, alii, non de uno codicem, sed de tribus diversis Antiochis ibi sermonem esse. Iterum ali contendunt, non triplicem, sed duxit duplum Antiochum hic memorari, nempe 1 Mach. 6, 4, 17, et 2 Mach. 9, 5, 29, narrari mortem Antiochi Epiphanis; ast 2 Machab. 1, 15, mortem Antiochi Seditis. Hic ultima sententia, quam cum Michaelae Meldina (1), Fullonio et Menochio (2), multisque atius tenet Ignat. Weitenaer (3), cateris est præferenda, omnesque apparentem antilogiam citatorum locorum faciliè dissolvit. Nimirum 1 Mach. cap. 6, et 2 Mach. cap. 9, Antiochus Epiphanes opulentam Persia urbem ac tempore diripiens cupiebat, sed fugatus, iter Babylonem flectere coactus est. Cum verò proprie Ecbatanam Media urbem pervenisset, intellectæ suorum ducum Nicenoris et Timothei accepta clade, Judeos ad internectionem perdere meditatur, sed viscerum doloribus à Deo percussus, peregrinè in montibus miserè mortuus est. At 2 Mach. cap. 4, Antiochus aliis posterior (4), Sedetes aut Sotor dicitur, de quo etiam 1 Mach. 15, 4 et seqq. sermo est (5), Nanachæ ex templo gazam ad se avertiret nomine, aggressus, à sacerdotibus, lapidatur et perire. Quid si Antiochi Seditis exitium alteri narrant, mirum non est. Cum enim morte clandestina sublata fuerit, diversi rumores à diversis excepti, etiam in librum manarunt.

Dices: Antiochus, 1 Mach. 6, 4, dicitur fugatus ab urbe Elymidae; et 2 Mach. 9, 2, dicitur ejectus urbe Persepoli. Dein, 1 Mach. 6, 5, dicitur, cladem suorum intellexisse in Perside; sed 2 Mach. 9, 3, dicitur eamdem cognovisse circa Ecbatanam urbem in Media sitam. Quomodo haec conciliatur?

Ad primum: Vox hebreæ *Elymias* idem significat ac vox greca *Persepolis*; ☰ Elam enim hebreæ Persiam significat. Igitur nomine hebreæ usus est auctor libri primi Machabæorum; nomine greco auctor libri 2 (6), uterque pro lingua quæ scripsit. Nam

(1) L. 6 de recta in Deum Fide, cap. 45.

(2) Comment. in citatos tres lib. Mach. textus.

(3) Vide in his citatis Biblis germanicas notas in 2 Mach. 1, 14, et in 2 Mach. 9, 2.

(4) Vide ante Calmeti Comm. Circa positam tabulam chronologiam quatuor librorum Machabæorum.

(5) Vide Ignat. Weitenaer notam in 1 Mach. 18, 4.

(6) Vide Fullonium in 1 Mach. 6, 1.

auctor libri 1 scripsit hebreæ (1), et S. Hieronymus, in Prolego Galacto testatur, librum I Machab. lingua hebreæ conscriptum, à se vismus fuisse; auctor vero libri 2 scripsit lingua græca.

Ad secundum: Tam media, cuius metropolis Ecbatana erat, quam Babyloniam conterminaque omnes regiones communis Persidis nomine appellari solebant ab eo tempore, ex quo Persis paruerant. Probatur id ipsum etiam ex 2 Mach. 1, 19, ubi dicitur: *Cum in Persidem (h. c., in Babyloniam) ducentur patres nostri.* Tempore enim auctoris libri 2 Mach. haec scriptensis, Persidis nomine comprehendebatur omnis regio trans Euphratum, teste Calmeto, Comment. in 2 Mach.

192. Quæres VII: An id quod (1 Mach. 6, 57) de elephanti in exercitu Antiochi Eupatoris narratur eis verbis: *Sed et tauri lignei... super singulas bestias; et super eas machinae; et super singulas viri virtutis trinita duo, qui pugnabunt desuper, et Indus magister bestie, verisimile sit, quemvis nimis illorum elephontorum sufficie tanto ostendit.* — Resp.: Incredibili, quorum aliqui verisimilitudinem hujus rei negant, crassam ignorantiam suam manifestè produnt. Id enim non tantum est verisimile, sed usitatum. De turritis elephantiis, tanquam de re nota, Juvenalis, satira 12, canit: *Et dorso ferre cohortes, partem aliquam belli, et cunctum in prelia turrim.* Similiter Philostrophi in Vitâ Apollonii, de elephantiis, quales communiter in India dantur, ait: *turrigeros eos esse, et quindecim milites ex una tali bestia pugnare posse.* Si id de elephantiis communiter et ordinariè verum est, quid dicimus de indicis majoribus, quos teste Plinio lib. 8, c. 41, Livio, decad. 4, lib. 7, et Gesnero lib. 4 de Quadrupedib., constat, Africanis longè majores et robustiores esse. Atquæ elephantos Antiochi Eupatoris indicis fuisse, clare colligitur ex eo, quod Indus esset magister bestie. Dum autem Thevenotus testatur elephantum indicum ultra 3200 libras ferre non posse, non loquitur de elephantiis robustissimis (quales sunt dñi Antiochus Eupator ad bellâ gerenda selegerit), sed solum de robustis, ut eruditissimus vir Joseph Khellius, opere in lib. Machab., monet. Apłissimæ haec in rem Calmetus ait: *Certum est elephanti gestare posse quinque vel etiam sex millia librarum pondus; at tringita duo leuis armaturæ homines, quales erant sagittarii, nequaque quinque mille librarum pondus efficiantur.* Si enim singulos dixeris centum et quinque libras appendisse, tringita duo viri libras rediderint 4800. Adde testimonium unius ex hodiernis, ejusque celeberrimi naturæ cognitoris. Est autem Cl. Bonnetus, qui in Contemplatione Nature tom. 2, p. 12, toto capite 46, elephantum considerat. Hic inter alia ait: *Proboscide (elephantus) suā arboris radicibus evertit... solus machinas ingentes agit, et onera onerat que multi equi vix moverent, et cum turri militibus armisque plenâ prograditur, quin succumbat.* Et infra, in notis subjectis: *Onus quatuor et quinque millium pondus*

(1) Vide que supra in fine Praefationis ad libros Machabæorum diximus.

parum est elephante majoris forma. Quidam viatorum asserit, se vidisse aliquem, qui duo tormenta bellica ad pedes quingentos detulerit soñis dentibus, et si singula tercentum pondo appenderint. Ita iste scriptor de elephante majoris forma. Quid jam de omnium maximis atque immanibus illis, qui integris provinciis perquisiti, ad bella eruditobantur? Horum quidam non solum tringita duos, sed etiam quadraginta, aut adhuc plus graviter armatis per aciem circumstulerunt. Hec si profani auctores, omnibus vel plerisque assentientes, reffert; quia impudentia increduli inficias eunt, si quando scriptores sacri non dico paria, verum minoraverint? Vide Calmetum, Sanctum, Serarium, Cornelium à Lsp., Ignat. Weitenaer, alios in 1 Machab. 6, 57. Quibus addendi scriptores naturalis historicæ, D. Buffon, abbas Pluche, Erxleben, Beckmann, Scopoli, Unzer.

193. Quæres VIII: Quomodo auctor I. 1 Machab. dicere potuerit (1 Machab. 8, 16), Romanos committere uni homini magistratum suum per singulas annos; cum tamen omnibus notum sit, duos quotannis Romæ consulte fuisse creatus. — Resp. et dicto cum Menochio, citatum caput 8, non absolutè hoc asserere, sed tantum dicere, quod hoc Judas Machabeum audierit: *Et audiuit Judas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, etc.* Fides ergo sua constat scriptori libri priui Machabæorum, quanvis falsa fuisseput, que nullum dñi Machab. de Romanis narrarunt. Neque enim alii, vera fuisse, quæ narrarunt, sed tantum narrata fuisse; fermè sic ut in Evangelii multa de Christo dicta fuisse referuntur, potatore vni fuisse, seductorem, Samaritanum, blasphemum; quæ quidem verum est, ab hostiis Christi dicta fuisse, etiæ vera non sint. Unde S. Augustinus, I. 9 contra Priscill. et Orig.: *In Evangelio, inquit, quanvis verum sit omnino quod dicta sint, non tamen omnia, quia dicta sunt, vera esse creduntur; quoniam multa à Judæis falsa et iuxta dicta esse vera, Evangelii Scriptura testatur.* Hæc sola responsio, ut Fullonium recte observat, sufficerat ad omnes sectariorum cavillios seu objectiones, quas contra hoc caput 8 libri 1 Machabæorum effundunt, refutandas.

Ostendendum nihilominus, Deo proprio, ca non modò narrata Jude Machab. fuisse, sed etiam aliquo certo sensu verò dic potuisse. Etsi enim duo quotannis Romanus consules essent, unus tamen homo in estimatione morali dici possunt, et unu[m] homini commissum fuisse magistratum, non tantum quoniam unius instar essent, aut esse deberent, et unam habentem summam potestam; sed quia imperium quidem penes duos, at insigne imperii (fases) penes unum erant (vide Livium, lib. 2); item, quia, ubi uterque consul simul ad bellum exulant, alterius diebus penes unum erat summa imperii. Testis evidens hujus rei fuit infelix illa dies, quæ contra Annibalem ad Cannas pugnatum à Romanis fuit, jubente Varrone consule, cui sors imperandi ei dicta obigerat, nihil consulto collegâ suo Paulo, penes quem pridiè summa imperii fuerat, et postridie rursus futura erat (vide eundem, lib. 22). Hanc et

plures alias rationes, ob quas Romani uni commissum magistratum dici possunt, ut refert Fullonium.

194. Quæres IX: Quomodo auctor I. 1 Machab. (cap. 8, v. 7) dicere potuerit, Antiochum M. à Romanis vivum captum esse; cum tamen nemo unus profanorum historiorum (quales hæc re erant Polybius, Appianus, Justinus, etc.) hanc regis Antiochii capitulationem memoret. — Resp. et contra hanc Wernsdorffij objectionem dico, transmisso etiam quod de illi capitulatione regis Antiochii scriptores profani silent, auctoritas ~~testimonio~~ unius auctoris praevaleat profanis omnibus. Ceterum Appianus aut Antiochum ab hoste inclusum fuisse, et tandem per medios evasisse. Verba ejus sunt: *Hos quidem diffidimus evasisse: ergo fuerat saltem ad tempus breve captus. Preterea non diffidetur historiæ profani, Antiochum à Scipione Asiatico ita pressum fuisse, ut nisi durissimis conditionibus subscripsisset, Romanorum manus laud effigisset. Ejusmodi verò statum teste Cicerone, lib. 8 Epist. ad Attic. Epist. 15, etiam optimi scriptores latini verbius capere, capi exprimere solent.*

Dices: 1° Si Antiochus M. à Romanis captus fuisse, nunquam evasisset. 2° Aut certè Romani capi hujus regis effigiem pro more suo in triumpho circumstulissent; de quo neutro tamen aliquid constat. Ad primum, captum regem potuisse elibi, vel corrumpendo custodes, vel eripi à suis, vel alii innumeris modis. Certè ipsa conditio ejus, afficta sanè, persuadet nonnullis, cùm omnia imperia faceret, Scipione non invito elapsus; et eventu rei à Polibio, Scipionis amico, dissimilatum fuisse. Ad secundum dico, effigies captorum regum tunc circumportatas in triumpho fuisse, cùm capi, vel mortui, vel supplices veniam obtinuerint, ut probant exempla Cleopatra, Mithridatis, Tigranis, etc., non corum, qui capi, iterum elapsi, conditione pacis acceperunt.

195. Quæres X: Quomodo Romani (1 Mach. 8, 8.) regionem Indorum et Medorum potuerint regi Pergamum Eumeni dona dare; cùm tamen Romanis neque Medis, neque India imperaverint. — Resp.: Quoniam Romani Indis et Medis non imperaverint, poterant tamen Antiochum compellere, ut non solum regiones minoris Asiae, sed Mediae quoque, et quidquid ad oram Indi nuntiis possidet, cederet Eumeni. Plures adhuc alias responses eruditorum ad hanc questionem recensent Calmetum, et inter alias etiam illam Menochii et aliorum, quam jam supra num. 195, quest. 8, deditum, dicentium, ad veritatem historie sacra sufficiere, Judam Machab. ita audivisse (videlicet Romanos Eumeni regionem Indorum, et Medianam dedisse), etsi aliter res forte se haberet.

Schoion. Quid in hoc loco Scriptura, nomine Indorum et Medorum intelligatur, inquire apud Calmetum alias interpretis ejusdem loci.

196. Quæres XI: Quomodo auctor I. 1 Mach. (c. 8, v. 9) dicere potuerit, ab iis, qui sunt circa Helladum, id est, ab Achæis bellum contra Romanos suscepimus esse; cùm tamen Achæi, qui incolunt Helladam, omni historiæ legantur Romanis bellum

Apud Helladam, sive circa Helladam et Aetoli sunt, qui ab anno ab urbe condita 564, à Romanis ad Antonium defecerunt; postmodum verò à Glabrione deficiuntur.

Scholion. Quod si his tricis geographicis et historicis te immiscere nolis, dic paucis, historicum sacrum tantum asserre, quod Judas Machab. *audierit* hec, non quod reverè ita se omnia habeant, prout 1 Machab. cap. 8, de Romanis narrantur. Quam reflexionem jam supra iterata fecimus, et hoc loco etiam Cl. Widenhoffer facit.

497. Queres XII: *Quomodo ostendit possit, antilogias chronologicas in duabus libris Machabeorum occurrentes non esse reales, sed solim apparentes.* — Resp.: Non vacat his tricis chronologicis enodandis prolixius immorari, ne praesens nostra lucubratio præstuta brevitas modus plus nimio excedat. Duo solum hic monendum censeo. Primum est, quod hæc difficultates chronologicas distinet recensite, et erudit solute videri possint apud Hermannum Goldhagen et Fullonium. Secundum est, quod ad dictas difficultates chronologicas solvendas permittat conferat id, quod jam supra in prefatione ad lib. Machab., monimus, nimurum alia esse in libro 1 Machab., alia in libro 2, annorum initia, totoque dimidio anno inter se distare. Prior enim inchoat à mense nisan, qui ex parte maris nostro respondet; posterior autem à mense tisri, qui ferè incidi in septembrem. Unde necesse est, ut prior liber sex totis mensibus precedat posteriorem: adeoque non est mirandum, rem gestam, que ab auctore 1. 1 Mach. refertur, ex. gr., ad annum 149, ab auctore 1. 2 Mach. referri ad annum 148. Sic 1 Mach. 6. 16, obitus Antiochi Epiphanis figuratur in annum Gracorum 149; sed 2 Mach. 41, 53, littera Antiochi Eupatoris ejus illi post patris obitum date referruntur ad annum 148. Vide præter Hermannum Goldhagen et Fullonium etiam Saliannum, ad annum 589, et Petavium, de Doctrina Christiana, cap. 42, 45.

Dices: Juxta auctorem 1. 1 Mach. cap. 9, v. 18, Judas Machabeus occubuit anno æra Seleucidarum 152; et tamen juxta auctorem 1. 2 Mach. cap. 1, 10, adhuc inducit post 37 annos, scilicet anno 188 scribere epistolam; atque hæc differentiatione chronologica inter auctorem primi, et auctorem secundi libri Mach. non tantum est dimidiū aut unius anni, sed plurim annorum. — Resp.: Nego quid in libro secundo Mach. loc. cit. sermo sit de Judâ Machabeo, sed solum Jude nomen sine addito Machabæi ibi commemoratum verisimillime designat Judan Esensem, virum ob propheetie domum magna apud Judeos auctoritatis quem in prædicandis futuri nunquam errasse perhibet Josephus, lib. 15 Antiq. cap. 49. Ille igitur Judan virum sanctimonie ac yaticiniorum famâ celebratum Serarius, Saliannus, Fullonus, Calmetus aliquique plures censent cit. loc. memorari in epistola Iudeorum habitantium Jerosolymam ad Judeos in Egypto commorantes; tum quia multum momenti apud Ägyptiacos Judeos habuit et hujus Jude auctoritas, velut viri sancti et prophete; tum quia idem ipse

videtur breviator Jasonis (vide 2 Mach. 2, 24), adeoque scriptor et memorante epistole, et totius libri 2 Machab.; tunc denique, quia non insolitum fuit, etiam exteris nationibus, virorum præcipitorum, virtuteque aut dignitate sacrâ insignium nomina publicis tabulis inscribere.

Scholion. Quamvis in libris Machabeorum varie difficultates historicae et chronologicae occurrant, eas tamen orthodoxi interpretes passim explicant et complanant. Præcipue autem consulendus Cl. Josephus Kell in egregio opere, quod scripsit de historia Machabæa. Cum enim vir clarissimus Erasmus Froelich emissem in lucem Annibalis regum Syriae tam chronologiam, quam res gestas, que spectant libros Machabeorum, ex ipsis numinis regum Syria firmasset mirifice, preter alios Protestantes eum impugnauit Gottlieb. Wernsdorffus in Commentatione historico-critica de fide historica librorum Machabæorum, Urtaslavie, 1747. Ubi quidem omnem dat operam, ut libros Machabeorum non tantum divina, sed etiam humana auctoritate despelicet. Verum Cl. Joseph. Kellius, qui tum erat Eras. Froelichi auditor, hujus scriptum de annibalibus regum Syria vindicavit, editio anno 1749 opere cuius titulus: *Auctoritas utriusque libri Machabeorum canonico-historica adserita, et Froelichi annales Syriae defensio adversus Commentationem historico-criticanam viri eruditissimi Gottl. Wernsdorffii.* Vien. Austr. ex typ. Tratt. 1749. Porro è ipsius Joseph. Kellius, qui illo laudati Froelichi auditor erat, postea ejusdem factus est successor in curia Garrelliana Bibliothecæ; sicut hodiè Josephi Kellius successor et præses memoriae Bibliothecæ, est vir clariss. M. Denis (1).

CAPUT II. De Libro 2 Machabæorum.

198. Queres XIII: *Quomodo Iudei habitantes Jerosolymis (2 Mach. 1, 9) Iudeis in Egypto commorantis scribere potuerint: ET NUNG FRQUENTATE DIES SEMINOPÆ MENSIS CASLEU: cum tamen dies seminopæ ex præcepto divino (Lev. 23, 34) non mens non caslew, sed mens septimo tisri dicto, celebrandi fuerint.* — Resp.: et dico cum Fullonio, Tirino, Calmeto et aliis, per dies seminopæ in libro 2 Machab. loc. cit. non intelligi illas mensis non caslew, sed dies encomiorum mensis non caslew, quando à Judâ Machabeo repurgatum fuit templum, et de novo dedicatum altare. Tunc enim, fieri non occurrente dies seminopæ seu tabernaculorum, tamen dies totus octo dedicationis illius peregerunt festivè Judei in modum festi Tabernaculorum, ut 2 Mach. 10, 6, dicitur. Applicatur ergo hic Scenopegia appellatio encionis per Judam Machabeum indicans, non à temporis ratione, sed ex similitudine gaudi. Quemadmodum enim letissimum erat festum tabernaculorum, et ope diebus agebatur sub contextis ex ramis frondibusque virulentibus ten-

(1) Vide Merkwürdigkeiten der k. k. Garrellischen öffentlichen Bibliothek am Theresianum. von M. Denis. Wien 1780, in Prefatione, oder in der historischen Nachricht, p. 12, 16.

toris; ita diebus totidem pariter celebraitur encœnia instaurati templi, ad quod proficebantur *thyrsis et ramis viridibus et palmis exornati* 2 Mach. 10, 7. Neque mirum aliquid videri debet, quod in Iudea arbores cum foliis data fuerint mense caslew, videlicet novembrem inter et decembrem. Viatores enim asserunt, in Palestina menses hos esse adhuc satis amoenos et florentes.

499. Queres XIV: *Quomodo Jeremias (2 Mach. 2, 3) tabernaculum, et arcā, et altare incensi in monte absconde potuerit tempore, quo urbs Jerusalem ad Nabuchodonosore obcessa fuit; cum tamen hoc facere nequiviter durante obsidione, quia ipsæ tunc erat in carcere; nec postea, quia Chaldaei capti Jerosolymam, omnia pretiosa templi (Jerem. cap. ultim. c. 17 et seqq.; item 1 Esdra 4, 9, 10 et 11) absoluuntur.* — Resp.: et dico cum citatis et aliis plerisque interpretibus, arcā, tabernaculum et altare intensi in Jeremias verisimilius asportata fuisse capta jam à Chaldeis Jerosolymam, antequam ab iisdem templum incenderetur. Facili enim hoc potuit à Nabuchodonosore, et ejus belludis Nabuzardu impetrare Jeremias, cùm illis perchorus esset, et maxime apud eosdem auctoritatis, cùd quanto durante obsidione, multum pro tractenda Chaldeis civitate apud regem Sedeciam et primores Iudei populi instituerit, affirmans, talēm esse voluntatem Dei, ut civitas in manus Chaldeorum veniret, Jerem. 39. Certe Nabuchodonosor capta Jam Jerosolymam ad Nabuzardum magistrum militum dixit ibid. 12: *Telle illum (id est, Jeremiam) nihilque ei malis facias, sed, ut voluerit, sic facias ei.* Denique aliunde nomen Jerem. 52, 17, etc., item 1 Esdra 1, 9, etc., constat, in vasis per Nabuchodonosorem est templo sublati non numerari aream, neque altare thymianum, ne tabernaculum; adeoque vel inde sat patus, hæc velante expugnatam Jerosolymam jam fuisse ablatā aut post capitam hanc urbem concessa alteri, Jeremias scilicet per Nabuchodonosorem. Vide de hæc re Ignat. Weitenauer (1), Fullonium (2), Calmetum (3), ubi etiam causam inventies, an arca templo restituta sit post capivitatem Babyloniam.

200. Queres XV: *Quomodo verisimile reddit possit, quid Deus per continuos 40 dies publica prodigia edidit prout (2 Mach. 5, 2 et 5) his verbis narratur: Conspicit autem per universam Jerosolymorum civitatem videri diebus quadrupliciter per ora equites discurrentes... et hastis, quasi cohortes armatos, et cursus equorum per ordines digestos, et congressiones fieri continens... etc. An non potius dicendum, hoc fuisse merum ocularum ludibrium, aut spectaculum aliquod celeste?* Ita quidam ex incredulis, sed male. Nam resp. et contrarium cum Lyrano et aliis sis ostendo. Inprimis citatus Scriptura locus non ita intelligendus est, quasi diebus singulis facta fuerit ista apparitio; sed tantum, quod intra 40 dies ea plures data fuerit; sicut, dum dici-

(1) In notâ adjectâ in suis Bibliis germanicis 2 Machab. 2, 5.

(2) Comment. in 2 Mach. 2, 4, 5, 6.

(3) In Dissert. orationis in Commentario in lib. Machab.

201. Queres XVI: *i. Quomodo confutanda sint notiorum dictoria adversariis libris Machab., dum hos carpunt, quod approbent, quae admitti salvâ religione non possunt, e. g., dum de facto Razis se ipsum occidentis, cùm ab hostibus iam se capientem videberet, auctor libri 2 Machab. (e. 14, v. 42) dicit: *Elegans nobiliter mori potius, quam subditus fieri peccatoribus.* Aut dum factum Eleazar (4 Mach.*

• 6, 43, 47), qui se ipsum ambitione ductus (*Uit.... acquireret sibi nomen eternum*, ibid. v. 44) elephanti opprimendum subiect, tanquam actus heroicus ab auctore libri priui Machab. describitur; cùm tamen *adversarius* seu suicidium lege naturali et divinâ positiâ prohibetur? In neutrō allegato Scriptura loco *adversarius* seu suicidium absque iussu aut speciali instinctu Dei Domini vita et mortis factum approbat. Nam quod attinet factum Razie, duplex est sententia, utraque graves pro se citans auctores. Primo est SS. Augustini et Thomae, quam etiam Calmetus ampliebat, queque Raziam hoc factu malè egisse contendit. Sed hi negant suppositionem, quod auctor libri 2 Machab. illud approbet. Nam quando Raziam ait, *nobiliter*, seu, ut textus grecus habet, *excellens, generosè* egisse, tantum refert ejus animositatēm, factum autem ipsum non approbat ut licitum, et multò minus ut pius et sanctum. Quia sententia, si vera est, per se patet, in libro 2 Machab. in facto Razie non approbari aliquid vere religioni contrarium. Secunda sententia, que non paucis, ac etiam mihi probabilior videtur, est, quod Razias excusari possit, cùd quod sui occisionem in talibus circumstantiis putari esse licet, etiam sententia, si vera est, per se patet, in libro 2 Machab. in facto Razie non approbari aliquid vere religioni contrarium.

Secunda sententia, que non paucis, ac etiam mihi probabilior videtur, est, quod Razias excusari possit, cùd quod sui occisionem in talibus circumstantiis putari esse licet, etiam sententia, si vera est, per se patet, in libro 2 Machab. in facto Razie non approbari aliquid vere religioni contrarium.

Neque nos absterrere debet auctoritas S. Augustini et D. Thomae contrarium propugnantium. Nam S. præsul Hipponis et alia quædam in genere morum scripti, que nemo nunc admittit; et præterea singulare causas habuit, cur Razie factum improbaret. Volebas enim Circumcellionibus hereticis, in Africâ effugio præcludere, qui cum seso vel flammis injicerent, vel mergerent aquis, vel precipites rupe darent, etc., ubique Raziam obtinebant amentia scire. Igitur diversa via occurrendum censuit S. Augustinus. S. Thomas vero, plerumque sequens S. Augustinum, non afferit hinc nova argumentum nobis contraria.

Denique etiam illud probé notandum, quod falsum esset, nobiliter seu generosè egisse Raziam seipsum occidendo, nisi Spiritus S. instinctu id egisset; cùm prorsus obiecti pusilliæ animi sit *adversarius*, id est, sui ipsius occisio, testibus non solo Augustino, et Lactantio, aliquis Christianus, sed et Aristotele, Euripide, Virgilio, et alii gentibus à Lipsio et Scarrat ciatis; prout Tiriñus loc. cit. recte observat. Cùm igitur S. Scriptura factum Razie laudet tanquam nobile et generosum, omnino dicendum videtur, illud ex inspi-

ratione divinâ contigisse. Ita etiam sentit Menochius dicens: *Impulsum fuisse (Raziam) à Spiritu S. ad mortem sibi ultra inferendam, ex illo colligi visetur, quod sacer textus factum non solum narrare, sed etiam commendare videtur.* Verum satis de Razia.

202. In Eleazar autem excusande, in ob factum suum laudando nulla est difficultas. Licit enim Eleazar ut ipso militi, se in hoc periculum coniuge: quia hoc non fuit directa sui occiso se cum intendone incurriendi mortem tanquam finem, aut eam eligendi tanquam medium in ordine ad alium finem; sed fuit solum indirecta sui occiso, quo sit, quando mors neque intenditur tanquam finis, neque eligitur tanquam medium ad alium finem, ponitur tamen actio aliqua, ex qua mors previdetur esse secundaria; quavis ea, ut dixi, non intendatur, sed solum permittatur. Jam autem ejusmodi indicantem sui occisionem quondam gravi et ex justâ causa esse licitam, theologi (1) passim docent et prohant. Igitur Eleazarus licet subiit grave illud mortis periculum, ut liberaret populum suum, I Mach. 6, 44, et acquireret sibi nomen eternum, tum apud Deum tanquam premium virtutis, tum apud homines, ita ut pro fine primaria haberetur gloriæ Dei et salutem populi sui, gloriæ autem apud homines solum pro auctoritate. Addit, quod non fuerit omnino certus, elephanter vel illicio, vel ita corruturum, ut neutrum ad latus declinaret (2); adeò potius habere aliquam spem morte evadendi, etiam si bestia occideret. Laudans igitur omnino et eternam memoriam dignissimum Eleazarus; qui ex regis insignibus, elephante ratus, in vel regem puerum (Eupatorum), ejusque morte sperans se populo Dei stabilem pacem ac libertatem paritum, simulque veram se apud Deum laudem inventurum, et gratiam sibi apud posteros memoriam; contempto vita periculo, per medios hostium cuneos apertâ ecclesiâ viâ, ardens et victor perpulit ad bellum, et sub hujus pedes subiens, defosso in intestina gladio, mole cadentis obrutus, tumulum sibi de victoria sua fecit. Certe tantum animi virtutem summis laudibus celebrat S. Ambrosius (5); et Calmetus ait, non circa temeritatis notam Eleazarum factum tam magnanimum damnum posse.

203. Quæres XVIII: An exemplum Razie (2 Mach. 14, 41 et 42) sépsum occidentis, *turor mortalium, sibi ipsi violentas manus inferuntur, merito se taceatur.* — Resp. negativè. Nam etsi Razias non pœccasset (de quo disputant, ut preceed. quest. 16, num. 201, vi-

(1) Vide, ex gr. Theologiam dogmatico-speculativ. Cl. Monschein tract. 5 de Legibus, Jure et Justitia, num. 236, 239 et 260.

(2) Vide Calmeti Commentar. in 1 Mach. 6, 44.

(3) L. 4 Offic. cap. 40, ubi iste S. Pater de membro Eleazar facta ita loquitur: *Quanta igitur ista virtus animi? Primo, ut mortem non timeret; deinde ut circumstans legionibus inipectorum in conferre los rapere hostes, medium penetraret agmen, et contempto morte ferocior, abiecto clypeo, utriusque manu vulnerata molem bestie subiret, ac sustiniret; post, infra ipsam succederet, quod plenior feriret ictu; cuius ruinâ inclusus magis, quam oppressus, suo est seplutus triunopho.*

dimus), an ideo sequeretur, etiam alios, qui se, nostrâ presertim estate, frequenter perimunt, non peccare? Aut ubi sunt argumenta, quibus (quemadmodum de Razia) solidi probari possit, quod id ex ignorantia invincibilis, vel ex speciali Dei instinctu faciant, aut fecerint?

204. Objicit auctor Commentarii in tractatum Beccarie de Delictis et Poenis, Philadelphie, ut titulus habet, impressus; qui quidem non aliis esse dicitur, quam Vollairius, ac ita argumentatur: *Licit sibi necen conciscere alterius causa, videlicet principis, aut patriæ; igitur et sui causa id videlicet.* — Resp.: *Non licet sive principis, sive patriæ causa sive directe occidere; verum pericolo expondere se, cadenti manu aliena, ut supra explicatum est. Sic doct. ius naturæ; et dominus de Voltaire, legum positivarum contemptor, saltem hoc minimè debet ignorare.*

Instat idem auctor, et addit, in bibliotheca Regia Parisiis servari librum viri sancti, qui planè defecit, subiunct illaten mortem posse variis de causis culpâ vacare. — Resp. et quarto: *Quis est ille vir sanctus, quem antesignanus deistarum aris impunit? Respondet Cl. Weissenbach, et alii: Abbas Sancryanus. Verum, quis abbas Sancryanus fuerit, et quā parvum, inob nihil ex eo probari possit, erudit Catholici omnes nōrunt. Objicit alius: Si solus Deus est dominus vita, cur ergo princeps vel magistratus cuiq[ue] vitam admittit? — Resp.: Quia potestas publica et legitima in suppliciis est a Deo, testante Apostolo, Rom. 13, 1, 4: *Non est potestas nisi à Deo...* Si autem malum feceris, time; non enim sine causa (principes vel) qui potestatem publicam habet) gladium portat. Dei enim minister est: *vindicta in iram ei qui malum agit.* E contrario, unde adversari probant, Deum etiam concessione homini potestatem, et licentiam seipsum direcè occidendi?*

205. Quæres XVIII: *Quomodo *deservitor*, seu inspiratio divina auctoris 1. 2 Machab., conciliari possit cum sequentibus suis dictis aut factis: 1° Quod (cap. 2, v. 27) dicat, se in considerando hoc libro suscepisse non facilius labore, inob vero negotium plenum vigilari et sudoris. 2° Quod (cap. ultim. v. 59) petat veniam suorum errororum, si minus dignè scriperit. 3° Quod sibi id adscripsi velit, non alteri: concedendum est mihi. 4° Quod sibi ipse diffidat, an semper verum scriperit, quia (ibidem) ait: Si, ut historia competit, minus dignè scriperit, concedendum est mihi; atque veritas historia competit; ergo de hâc dubitabit. 5° Quod fateatur non puram veritatem scripsisse; nam suam historiam (cap. ultim. v. 40) comparat nec puro vino, nec pure aqua, sed vino aquæ mixto, ut græcus textus habet *et vino et aqua mixto*, ut textus grecus vocat *σύρπος*, compositionem: *τὸν καλὸν καὶ εἰδότας τὴν αὐτήν, τοῦτο καὶ οὐδὲ οὐδέτερος.* Si quidem pulchritate et competenter syntaxis, i.e. compositione, hoc et ipse videntur. Et à *σύρπος* καὶ *πίρης*. Si autem exsisteret et modice, *τὸν πότον τὸν μὲν*, hoc attinibile fuit mihi. II. Quia comparationem cum vino diluto non afferit, nisi pro excusanda elocutione, prout patet ex vers. 40, ubi Vulgata nostra habet: *Sicut enim vīnum semper bibere, aut semper aquam contrarium est,**

alternis autem uti, delectabile, ita legentibus: Si SEMPER EXACTUS SIT SERMO, non erit gratis. Textus verò grecus eundem versus his verbis proponit: Quo autem modo vinum aqua mixtum dulcem ac delectabilem gratiam perficit, ita et PREPARATIO SERMONIS delectat auditus legentium historiam. Quae preparatio sermonis (sicut et accuratio, vel exacta ratio sermonis) certe pertinet ad elegantiem sermonis; ergo cùm scriptor I. 2 Machab. veniam petit, non pro sensu divinitus inspirato.

Scholion. Sunt quidem adhuc alia, quæ Protestanties, aliive adversarii contra divinitatem I et 2 libri Machab. obiiciunt. Sed cùm ea passim apud theologos et polemicos (ubi de Purgatorio et suffragis pro defunctis agunt), vel apud alios auctores (1) soluta reperiuntur, et presens volumen præfixum modum jam excederet; benignus lector nobis ignoraret, si scribendi de veteri Testamento hic finem faciamus.

(1) Talis prater alias est Cl. Hermannus Goldhagen, p. 2 Introduct. in S. Scripturam, sect. 4, pag. 546-574.

Pars vii

QUATUOR EVANGELIA.

Non sciunt illi nullā intelligentiā prædicti, quod uniuersique Evangelistæ cure fuit, ut consonè loqueretur, que ab aliis fuerunt dicta; imo ut ab aliis relata, sic reuelaret. Non enim erat ipsorum voluntas, sed ex Spíitu sancto doctrina ac consequentia.

(S. Epiphanius I. 2, contra Hereses, heres. 51.)

SECTIO PRIMA.

PRÆNOTES DE QUATTUOR JESU CHRISTI EVANGELIIS.

Explicari satis non potest, quanto furore ac impietate increduli nostre attati (quamvis inter Christianos nati et educati) in sancta Jessi Christi Evangelia et evangelistas debacentur. Exercanda illorum scripta Cl. Nonnotte (1) succinctè enumerat, addens sequentia verba, quo ex gallico idiomate in latimum translati, ita habent: In his (incredulorum) operibus abominatione leguntur, que non nisi orcus inspirare potuit. Persona Iesu Christi divini legislatoris ibi magis vilipenditur, quam abjectissimus quisque de face plebis homuncio. Praecepta sanctitatis omni reverentia dignissima despiciuntur. Prima christiana religio nunc precones, tanquam nullius rationis homines ad omne evaginatum genus projecti depinguntur. Sanctissima mysteria non risu solim, sed impulsum ad eo cachinnis excipiuntur; quidquid mendaciorum fraudumque potest excogitari, id omne in illis lubricationibus ab incredulis congeritur, ut absurdissimum Evangelii historiam et nonius ignorancie imprudentiae partum esse, confingant; et quod labem etati nostra non mediocrem iuriit, libri ejusmodi flammis dignissimi nimiam et lectorum et patronorum multitudinem hodie repererunt. Hucusque laudatus auctor. Quare ut confundantur incredulorum contra Christum; et sancta quatuor Evangelia blasphemis planiorem viam sternam, juvat quasdam de isdem Evangelii prænotiones præmittere, per eruditias aliquot questiones Biblicas distincte dilucidandas.

1. Quæres I: Quid EVANGELIUM secundum etymologiam suam significet; et quid, secundum rem consideratum, sit? Resp.: Vox Evangelium ex etymo greco ab εὐ and γένεται λέταν faustumque nuntium significat;

(1) In suo Lexico Philos. Religion. artic. Evangelie, tom. 2, pag. 253, edit. an. 1818.

Apostata nomina quatuor Evangelistarum clarè exprimit, dicens (1): Jesum quippe illum neque Paulus Deum dicere ausus est, neque Matthæus, neque Lucas, neque Marcus, sed bonus ille Joannes..... priuatum id prodere ausus est. Similiter Celsus, licet non mirori, quā Julianus, in religionem christianam odio flagraret, nunquam in dubium revocare ausus est, num Matthæus, Marcus, Lucas, atque Joannes essent auctores quatuor Evangeliorum, et apud Christianos suū tempore ut opera divinitus inspirata haberentur; quemadmodum libros Origenis contra Celsum, et præcipue librum 2 legenti aptè constabit. Hinc verò est, quod apologistæ Christianæ religiosi, cùm contra ethnicos disputerent, testimonia Evangeliorum et iis tribuerint, quorum nomine circumferuntur, et ut divina sepè laudantur, neque tamen ethnici isdem exprobasse legimus, ipsos in eā re recipi, hoc est, et Evangelia illis tribui non debere, quibus adscrivebantur, aut ut divinitus inspirata à Christianis non admitti (2).

De hoc utroque ex apostolicorum quoque virorum verbis constat, id est, eorum, qui Apostolus coevi, aut Apostolorum temporibus proxime vivebant. Nam S. Clemens (3) testimonia Evangelistarum uti Dei verbum laudavit, idemque fecit etiam S. Polycarpus (4), et S. Ignatius M. (5) et Papias (6). Nam testimonia Evangelistarum uti divina sepè laudant, iisque tribuntur, quorum nomine circumferuntur.

Quia autem apostolicorum, eadem et ceterorum Ecclesiæ Patrum sententia fuit; nonnullos tantum inter eos antiquiores commemorabimus. Sic S. Ireneus, lib. 3 aduers. Heres, cap. 1, num. 1, inquit: Matthæus in Hebrewis ipsorum lingua Scripturam edidit Evangelii, cum Petrus et Paulus Romæ evangelizarent, et fundarent Ecclesiam. Post verò horum excessum, Marcus discipulus et interpres Petri, et ipse, qua à Petro annuntiata erant, præscripta nobis tradidit. Postea et Joannes, discipulus Domini, qui et supra pectus ejus recumbebat, et ipse edidit Evangelium, Ephesi Asiae commorans. Neque dubium est, quin S. Ireneus etiam Evangelium S. Luce admiserit. Nam in eodem I. 2 adversus Heres, cap. 11, ubi ex instituto ostendit, quid nonne plura, neque pauciora quānq; quatuor sint authenticæ Iesu Christi Evangelia, inter haec etiam Evangelium S. Luce ponit, dicens: Id verò (Evangelium), quod est secundum Lucam, quoniam quidem sacerdotialis characteris est, Zachariâ sacerdote sacrificante Deo inchoauit.... Matthæus verò eam, quæ est secundum hominem, generationem ejus enarrat, et Liber, dicens, generationem Iesu Christi filii David, filii Abram.

(1) Ita Julianus ait: apud S. Cyrrilum, lib. 10, in principio.

(2) Id patet ex eorum apologistarum operibus, que à Patribus Mauriniis edita, atque in unum volumen collecta sunt.

(3) In sua I Epist. ad Corinthios, num. 15, 27, 47, 49, 56, et in fragmto 2 Epist. num. 2, 3, 4, 5, 6, 8 et 9.

(4) In sua Epistola ad Philippienses.

(5) In suis septem genuinis Epistolis.

(6) Apud Eusebium Hist. Ecclesiast. lib. 2, cap. 59.

ham. » Et iterum: « Christi autem generatio sic erat, etc. Porro Irenæo addo Tertullianum, qui Marcionem

Evangelio Luce tantum adhaerentem ita, cap. 5, refellit: Eadem auctoritas Ecclesiæ apostolicarum ceteris quoque patriciabitur Evangelij, quæ proinde per illas, et secundum illas habemus, Joannis dico et Matthœi, licet et Marcus quod edidit, Petri affirmetur,

cujus interpres Marcus. Nam et Lucas digestum Paula adscribere solent; capta magistrorum videri, quæ discipuli promulgant, hoc est (ut Jacob. Pamphilus in adnotat. ad hunc locum observat), possunt magistrorum

videri ea que discipuli promulgant; sive, justa Tertullianum, potest Paulo adscribi Evangelium, quod Lucas ejus in predicatione comes promulgavit. Preterea Origenes apud Eusebium Hist. eccles. lib. 6, cap. 23, quatuor predicta Evangelia ad sua usque tempora ex apostolicâ traditione pervenisse affirmat: Sic ut ex traditione, inquit, accepti de quatuor Evangelij, que sola in universi Dei Ecclesiâ, que sub celo est, cetera controversias admittuntur; primum scilicet Evangelium scriptum esse à Matthœo, prius quidem publicano, postea vero Apostolo Iesu Christi.... Secundum fuisse accepimus Evangelium Marci, qui, prout Petrus ipsi exposuerat, in litteris retulit.... Tertium Evangelium Luce, quod a Paulo commendatur in gratiam gentium scriptum. Postremum vero Evangelium Joannis. Alibi verò idem Origenes ita habet homili. I in Lucam: Et ut sciat non solum quatuor Evangelia, sed plurima esse conscripta, è quibus hec que habemus, electa sunt et tradita Ecclesiâ ex ipso proemio Lucæ (cap. 1, v. 1) cognoscamus: « Quoniam quidem multi canali sunt ordinare narrationem; » hoc, quod ait: CONATI SUNT, latenter habet accusationem eorum qui absque gratiâ Spiritus S. ad scribenda Evangelia prosicerunt; Matthæus quippe et Marcus, et Joannes, et Lucas non sunt canali scribere, sed Spiritus S. pleni scripsierunt Evangelia.... Quatuor tantum (nempe modò directorum Evangelistarum) Evangelia sunt probata, è quibus sub persona Domini, et Salvatoris nostri profera sunt donata. Non solus autem Origenes ad traditionem appellavit, ut demonstraret, quatuor tantum esse divina Evangelia, et quidem scripta ab illis, quorum nominibus inscripta sunt, sed etiam ex eodem traditionis augmento S. Augustinus (1) Faustum Manicheum S. Matthæi Evangelium rejecientem urgebat: Cum capero Matthæi Evangelium recitare,... continuo dices, illum narrationem non esse Matthæi, quoniam Matthæi esse dicit universa Ecclesia ab Apostolicis sedibus usque ad praesentes episcopos certâ successione perducta. Tu mihi quid contra lecturas es? Aliquem forte librum esse Manichei, ubi Jesus negatur esse natus ex Virgine. Sicut ego credo, librum illum esse Manichei, quoniam ex ipso tempore, quo Manichei vivebat in carne, per discipulos ejus certâ successione propositorum vestrorum ad vestra usque tempora custoditus et perduto est, sic et istum librum credite esse Matthæi, cum ex illo tempore, quo Matthæus ipse in carne vixit, non interrupta serie tempora.

(1) Similia S. doctor habet I. 52 contra Faustum, cap. 21, et I. 55, cap. 6.